

Чурапчыга күн тахсар!

САҢА ОЛОХ

12+

100 ЛЕТ
ЯДССР
1922-2022

Чурапчы улуусун ханыа

От ыйын 8 күнэ, 2022 сыл, бээтинсэ

№ 26 (11852)

стр. 4

БЫРАМЫСЫЛАННАС

стр. 5

ТУСКУЛ БИЛГЭЛИИР

стр. 7

ТУУУ

Афанасий Кириллин: «Алгезия» ХЭТ эбийиэги биризмэтинэр киллэрэргэ туох баар кыһамныгыт уурар»

Алексей Дьячковский: «Биһигини биһир сыал — дьон олохун тупсарыы сомоһолуур»

От ыйа хайдах буолуой?

стр. 2-3

ТЭТТИК СОНУННАР

Адаптивнай успуорт сайдыытыгар собулэн түһэрстилэр

Саха сирин улуустарын баһылыктара адаптивнай успуорт сайдыытыгар Ороспүүбүлүкүтээби адаптивнай физкультура уонна успуорт киинин кытта собулэн түһэрстилэр.

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев: «10 улуус бу ороспүүбүлүкүтээби киини кытта собулэн түһэрстилэр», - диир эттэ.

Киини Чурапчыга адаптивнай успуорт көрүтэ болдомтоҕо ылымдарын, усулуобуйаны олохтууларын, ыспарсымманнар үгүтэй көрдөрүүлэктэрин бэлэттэттэ.

Сантан эттэххэ, бу сылга улуус хамаандата СӨ 13-с спартакиадаҥын кыайылыахтарынан буолбуттара.

Улууска баһаартан сэрэхтээх буолууга эппиэтинэс күүһүрдэ

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев улууска ойуур баһаара тахсыбытынан, эппиэтинэстээх буоларга ыгырда.

Ол курдук, нөһүлүгүнүсэ сэрэтэр үлэни ыытарга, аһаҕас уоту оттубаттарыгар, уһаайбаларыгар уонна тыаҕа бөдү уһаппаттарыгар эттэ. Нөһүлүк баһылыктара бэйэлэрэ мистэлэригэр суох кэмнэригэр эппиэтинэстээх киһини аныылларыгар, добровольнай баһаарынай дружиналары бэлэмнүүлэригэр, баһаарга туттуулар тэриллэри бэрэбэркэллэлэригэр, ГСМ, бородуукта өттүн хаачыһаарга бэлэм буолалларыгар соруудахтаа.

Маны таһынан нөһүлүктэргэ баар сыбаалкалары уот барбатын туһуттан хонтуруоллуулларыгар эттэ.

Улууска оту бэлэмнээһин үлэтэ сабылланна

Улуус баһылыга баһылыктары, салайааччылары уонна тэрилтэлэри кытта планеркаҥыгар барыларын оттоһун үлэтигэр кытыһаарга ыгырда.

«Итин күнүр турбуттарынан, аһаҕа ыспытынан, билгити бары күүһү окко ууруохпутун наада. Онон окко эрдэ тахсары нөһүлүгүнүсэ тиэрдинт, маны таһынан атын улууска уонна арыыга оттуурга мобильнай биригээдэлэри тэрийэргэ», - диир Степан Саргыдаев эттэ.

Муһунах сүһүгүн ыйылар оҕоһулуунулар. Ол курдук, тыа хаһаайыстыбатын салалтата КУ-МИ-ны кытта хосчулалары кэрийин графигын өҥөрөгө, баһылыктарга от ыйын 8 күнүгэр дьүрү мобильнай биригээдэлэри тэрийэргэ, атырдыах ыйын 10 күнүгэр көгүл хөтүү буолууларга уонна сотору кэминэн тыа хаһаайыстыбатын кыһаҕа боппуостарынан муһунаҕы өҥөрөгө ыйда.

Маны таһынан от ыйын 21-22 күнүгэр «Тыа хаһаайыстыбатын инновациялара» диир 2-с стратегическай сессия буоларын санатта.

Мырыла баһаарыгар олохтоох 10 киһи көмөбө сылдьар

«Баһаар бүтүгү күнүгэ тохтуу илик. Маны атын үлэтигэр таһынан, олохтоох 10 киһи бэйэтин баатынан көмөлөһө сылдьаллар», - диир ЕДДС начальнигы Артем Собакин иһитинэрэр.

Аспыт сырыга улуус баһылыгын бастаан солбуйааччыта Алексей Егоров: «Баһаар буолбутун көрөөт да, 5 парашютист түспүтэ, ГАУ «Якутлессурс» Чурапчыгаабы филиалыттан 15 байыас, Тааттатаабы филиалтан 6, Чурапчытаабы баһаарынай нэлэртан Алексей Дорофеев, быһыһыр этэрээтэни 3 байыас, Тааттатаабы «Авиалесоохранаҥа» 8 десантник, ити курдук 38 киһи, 6 тизиниэҕэ үлэни турар», - диир иһитинэрэр өҥөрбүтэ.

**Чурапчылары
“Майаҕатта Бэрт Хара”
стадиона уруйдаан-айхаллаан
көрүстэ**

Чурапчыга күн-дьыл туруга

От ыйын 8 күнэ
БЭЭТИНСЭ

+21
+19

От ыйын 9 күнэ
СУБУОТА

+23
+11

От ыйын 10 күнэ
БАСКЫҤААННА

+25
+16

От ыйын 11 күнэ
БЭНИДИЗНЬИК

+27
+17

От ыйын 12 күнэ
ОПТУОРУНЬУК

+25
+19

Елена МАКАРИНСКАЯ.

8-С САҢА СИРИН НОРУОТТАРЫН ООННЬУУЛАРЫН СПАРТАКИАДАТА

ЧУРАПЧЫЛАР СПАРТАКИАДАБА

(фоторепортаж)

VIII
СПОРТИВНЫЕ
ИГРЫ НАРОДОВ
РЕСПУБЛИКИ
САХА (ЯКУТИИ)
БОРОГОНЦЫ
2022

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ хаартыскаба түһэриилэрэ.

ТУТУУ

Афанасий Кириллин:

«“Адгезия” ХЭТ эбийиэги
бириэмэтигэр киллэрэргэ туох
баар кыһамньытын уурар»

Улууспутугар таас балыһа иккис учаратын тутуута бу сыл олунньу ыйыттан саҕаламмыта. Тутууну Ариан Габышев дириэктэрдээх “Адгезия” ХЭТ ыттар. Балыһа уопсай иэнэ – 3893 кв м, уопсай симиэтэлэммит сыаната – 699 611 тыһ солк. “Доруобуйа харыстабылын модернизациялааһын” федеральнай бырагырааманан үбүлэнэр. Бүтүн “Адгезия” бэрэстэбинтэлин, биһир дойдулаахпытын, Саха өрөспүүбүлүтэтин үтүөлээх тутуучуларын Афанасий Михайлович Кириллин кытта кэпсэтинни таһаарбын.

- Афанасий Михайлович, үтүө күнүгү! Балыһа-быт тутуута биһиги ханна тийдэ уонна быһыл төһө бүтүөй?

- “Адгезия” ХЭТ эбийиэги бэриэмэтигэр киллэрэргэ туох баар кыһамньытын уурар. Тутуу матырыйалла сүрүннөөн кыһамньы суолу бааттаһа таһыллыбыта. Сайынны уһун күнү

былдаһан, тутуу үлэһэ тэтимнээхтик барарыгар күүмүт-дьыл-быт да туран биһирдэ. Бүтүгүтү тутуунан эбийиэги тутуу былаан быһылыгынан баран иһэр. “Б” блок саята баайылаан, биһиги кутулдан бүтэн, иһэригэ ууруллан иһэр. Хаһаайыстыбаннай блок аһара биһиги бүтэн, колонналар турдулар, үһсэ биһиги бүтэһэ оҕолуулар.

Биһалагы былаанга “Б” блок үс этээһин көтөдүйүн бүтүрүн, хаһаайыстыбаннай блок тас өттүн обшаккалаан, ис оҕолуурун бүтүрүр сорул турар.

- “Адгезия” ХЭТ өсөө ханна эбийиэги тутуунан биһирдэ?

- Бу тэригэ өрөспүүбүлүтэ элбэх социальнай уонна элбэх кыбартыралах дьоннор тутар. Ол курдук, өрөспүүбүлүтэ перинатальнай кыһа тутуута, оҕолор реабилитациянай кыһа, онкология диспансеры туталлар.

- Балыһа икки комплекстан турар диир. Туох-туох баар буоларын быһааран биһирдэ...

- Балыһа комплексы икки куортустан турар. Бастагы “Б” блок үс этээстээх. Бастагы этээһингэр поликлиника, иккис этээһэ оҕо отделение, үһсэ этээһэ терапия отделение буолуоҕа. Иккис – хаһаайыстыбаннай блок, этээһэ суох. Манна суһал көмө, МРТ аппарата, эми харайар искилэп уонна суһал көмө массыыналар тарааһа баар буолуохтара.

- Хас киһи, төхүннүү үлэһирдэ?

- Бүтүгүтү тутуунан балыһа тутуугар 54 киһи, икки автокран, икки миксер, погрузчик үлэһир.

- Үлэһиттэр үгүстэрэ чуралчылар диилэрэ...

- Оннук. Инженер-ий-техническэй үлэһиттэр бары анал үрдүк үөрэхтээх Чурапчы олохтоохторо. Ол курдук, мин баарбын, прорабынан Юрий Ксенофонтов, Николай Башарин, маастарынан Леонид Филиппов, сметчинин Евгений Павлова, геодезист Александр Ефремов, кладовщицынан Арина Егорова, куораттан “Адгезия” кураторынан, эмсэ Чурапчытан төрүтээх Игорь Спиридонов бааллар. Специализацияларга олохтоох механизатордар погрузчикка Иван Пономарев, крановщиктар Руслан Ушницкий, Анатолий Артемьев үлэһиттэр. Итиннэ таһынан харабылар, дьон хомуйааччы эмсэ олохтоох дьон.

- Оттон кэллэ үлэһиттэр бааллар дуо?

- “Б” блок тутуугар дуоҕабыраннын бэйэбит олохтоох

тутуучулар, урбаанныт Юсуп Далиев 30 киллээх биригээһэ үлэһир. Хаһаайыстыбаннай блокка 8 киллээх таджик биригээһин урбаанныт Валерий Харлампьев үлэһиттэр.

- Тутуу хаачыстыбатын кимнээх көтүрүөлүллүбүтү?

- Эбийиэги тутуун хаачыстыбатын УСЗК Ирина Павлова, СГЗ технадзора Валерий Никифоров бириэмэтигэр график быһылыгынан көтүрүөлүллэн көрөн-бараллар.

- Үлэһиттэр эрэсиниһин үлэһиттэр дуо, аһынан, иһэр уонна хааччылыылар хайдаһыт?

- Үлэһиттэр сарсыарда 8 чаастан күһө 21 чааска дьэри үлэһиттэр. Иһэр уонна “Чурапчы” ТХПК, техническэй уонна “Дьулуур” ХЭТ тохтоло суох хааччылаһар. Аһынан-үөлүгүн тутууну салайааччылар бэйэлэрэ сүрүннөөн Алларса Бастээхтэн оптовиктан аһынан хааччылаһар.

- Афанасий Михайлович, кэпсэтинни иһин махтал, үлэһит ситиһиллээх буоллун!

Елена Макарянская.

ИСПИСЭЛИИС ТЫРЫБЫНАТА

От ыйыттан хомунаалынай өгөлөргө сыана үрдээтэ. Бу туһунан Чурапчытаагы “Тарифнай агентство” сүрүннүүр эксперт Илья Петрович Макаров кэпсиир.

Хомунаалынай өгө
сыаната төһө үрдээтэ?

Хомунаалынай өгө

Гаас

От ыйын 1 күнүттэн дойду үрдүгүн ОДКХ төлөбүрдэригэр сыана үрдээтэ. Өрөспүүбүлүкэтигэр ортотунан 6% үрдээтэ, хомунаалынай өгөлөргө төлөбүрдүн көрөн, кимнээх эрэ элбэх, кимнээх эрэ кыра буолар.

Өрөспүүбүлүкэ бары олохтоохторугар хомунаалынай өгөлөргө чэпчэтин, ол эбэтэр намыһаһы-быт тариф көрүлүр. Чэпчэтиннээх тариф өрөспүүбүлүкэ ортотунан экономиканан олохтоомут нуорматтан 70%-нан кыра, ол аһа иһиллэһинэ дьоннор сыанатыттан 30 %-нан төлүүр.

Манн таһынан аадырыстамыт субсидия көрүлүүтэ баарын бэлиэтибит.

Уот

Гааһы туһаммат куорат олохтоохторугар уонна иһиллээх олохтоохторугар уот төлөбүр 5,07 солк буолла. Оттон гаас биһиги туттар иһиллэһинэ 7,23 солк буолла, ол эбэтэр кимнээх 6% үрдээтэ.

“Сахатранснефтегаз” АУо тиздэр гааһыгар сыана ортотунан 8,8% үрдээтэ.

Тымны уонна хааччылы уонна канализация

Нэһилтэһинэ тымны уонна хааччылы 1 кубометра 122,41 солк буолла. Оттон канализация - 45,07 солк.

Иттиһинэ хааччылы уонна итти уу

Аһаас систиэмэттэн итти ууну биһир улааһыта 40,48 солк, оттон сабыылаахтан 118,23 солк буолла.

Иттиһинэ хааччылы - 47,24 солк.

Кураана бөдү-сагы тийи

Бу өтөнү кыбартыраа эбэтэр дьон хас киһи олохторунан төлүүгүн. Чурапчы улуун олохтоохторугар бу өгө 24% улаатта.

Елена МАКАРЯНСКАЯ.

ҮӨРЭХ-ИИТИИ

Үөрэх үлэһиттэрэ Ньурбаттан
ситиһиилээх кэллилэр

Ньурба улуугар XVIII өрөспүүбүлүкэтээҕи педагогическай дьаарбанкаҕа Чурапчы үөрэҕин 12 оскуолата, 3 уһуяана кыттыһы ыллылар. Делегация 60 киллээх: 37 педагог, 7 дириэктэр, үөрэх салалтатыттан 11, 6 суоппар. Икки күн устата маастар-кылаастар, переговорнай былаһааккалар, идэ таһымын үрдэтэр араас хайысхалаах куурустар, куонкурустар, уустар түһүлгэлэрэ уо.д.а. бытылыһылар.

Педдьяарбанка виртуальнай түһүмэҕэ иһин 18 күнүттэн бэс ыйын 14 күнүгэр дьэри ыһыллыбыта. Өрөспүүбүлүкэ үрдүгүн 254 бырайыак, 20-тэн таһа улуус кыттыбыта. 15 бырайыак финалнай куластааһында киирбитэ. С.А. Новгород аатынан Чурапчы орто оскуолата “Сахалы сайа санарыаһын” алын кылаас учууталларын бырайыага мунутуур кыһылааһынан ааттаһа. Бу виртуальнай түһүмэххэ Чурапчы улуун 16 үөрэҕин тэригэлэрэ 36 бырайыагынан кыттыһылар. Дьяарбанка түмүгүн Чурапчы улуун үөрэҕин тэригэлэрэ 80% ситиһиллээхтик кыттыһылар. 22 бырайыактан 11-рэ ситиһиллэһинэ (50%).

Ситиһинтэригит:

- С.А. Новгород аатынан Чурапчы орто оскуолата - виртуальнай түһүмэх мунутуур кыһылааһа, “Сохранение культурного наследия” анал аат кыһылааһа;

- “Биллэх” бырайыак - “Ийэ тыл” А.В. Бугаева аатынан

анал аат кыһылааһа;

- Дириэктэр орто оскуолата “Дистанционная школа Профи” бырайыагынан - “Предпринимательство в образовании” С.Н. Доуской аатынан анал аат кыһылааһа;

- Чурапчытаагы гимназия “Эр хоһуун” бырайыага - “Трансформация традиционных ремесел в современное образование” И.И. Чагылысов аатынан анал аат кыһылааһа;

- “Улыбка” уһуяан - “Территория здоровья” анал аат кыһылааһа;

- И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолата - “Сохранение культурного наследия” анал аат диплома;

- Одьулуун орто оскуолата “Сельская школа как комплекс образовательной деятельности” бырайыагынан - “Школа в социокультурном измерении” Г.П. Андреева аатынан анал аат диплома;

- Мугудай орто оскуолата - “Новые возможности воспитания” анал аат диплома;

- Чакыр орто оскуолата - “Индивидуализация образования” А.П. Саввина аатынан анал аат диплома;

- Арыылаах орто оскуолата уонна “Улыбка” уһуяан - “Народный выбор” анал аат дипломаһара.

- Кытаанах орто оскуолата РИП статуһулар мэктиэ суругу ылла.

- “Тулукчаан” уһуяан 20 тыһ солк сэртификэтинэн наһарадалаһа.

- Мугудай орто оскуолата дириэктэрэ Иннокентий Юмшанов - Н.М. Сибиряков аатынан гитаранан ырыа күрэһин кыһылааһа.

- О.П. Макарова “Улыбка” уһуяан иһтээччигэ Үөрэх министриэтибэтин махтал суругунан наһарадалаһа.

- “Технология слайм” дьэригэр уһууталлар күрөктэригэр Кытаанах оскуолатын устуоруйа уонна обществознание учуутала Ньургун Ефремов кыһылааһынан таһыста.

Лидия ПОПОВА.

БЫРАМЫСЫЛАННАС

Алексей Дьячковская:

«Бинигини биир сыал – дьон олохун тунсары сомофолуур»

Бу дьыл бэс ыйын 23 уонна 24 күннэригэр Дьоккуускайга корпоративнай социальнай эппизитинэни кэпсэтиһэр «Территория бигэтик сайдарын туһугар биһирэ үлэлэни (партнердаһы)» дьин өрөспүүбүлүкэ пуорума буолан ааста. Онно кэми-эрчэскэй суох салаа, биһисинэс, былаас уонна СМИ бэрэстэбиитэллэрэ сылдыбыттар. Пуорумга социальнай хайысхага күүскэ үлэлэнэр "АПРОСА" уонна "Анаабыр алмаастара" биһисинэс-хампаанньалар кыттыбыттар.

Пуорумга федеральнай эспирдэр мунньах кыттылаахтарын кытта судаарыстыба бинисинэни уонна кэмиэрчэскэй суох салааны уонна СМИ-ни кытары территория бигэ туруктаахтык сайдыытын тийгин уонна иһиликтэни олохун хаачыстыбатын үрдэтэр туһугар хайдах быһылаахтык биһирэ үлэлэнэр туһунан дьүүлэспилэр.

«Биниги – былаас, уопастыба уонна бинисинэс – олох хаачыстыбатын, аныгытынан эттэххэ, өрөспүүбүлүкэ, бүтүүн дойду олохтоохторун дьоллорун индексин үрдэтэр инниттэн территория, олохтоох түмсүүлэр бигэтик сайдыыларын биһир кэлгит тийгин хайдах быһылаахтык онторор туһунан быһаарыах кэринтэхпит», – дьин пуоруму тэрийээччи, Кэлгит кыах кинигин (Единый ресурсный центр) генеральнай дириэктэрэ Ольга Вешникова пуорум сүрүн сыалын билиһиннэрдэ.

Пуорумга кэлиттэн ытырыллыбыт федеральнай кэмиэрчэскэй суох тэриитэлэр уонна пуондалар сүрүннүүр эспирдэрэ спикер уонна модератор быһытынан кытыннылар. Кинилэр ортолоругар Архангельскайдаагы социальнай технологиялар "Гарант" кинигин дириэктэрэ Марина Михайлова баар.

– Эһиксэ, Саха сиригэр, итинник биһирэ үлэлэни олохурубутун, хампаанньалар социальнай, кэмиэрчэскэй суох салаага көхтөөхтүк ылсан үлэниилэрин, оттон онно уопастыбаныктар, олохтоохтор кыттан, туһалаах, көдүүстээх бырайыактар олоххо киирэллэрин көрөбүт. Бу атыттарга холобур буолан, эргийлээн сайдыытыгар тирэх буолар. Эһиги АПРОСА курдук бөдөө уонна социальнай сааһаһы толорор хампааннаах буолан, табыллыбыт дьонут. Итинник тэриитэлэр Арассыыйа эргийлэни аайы баар буолбатахтар, онон биһирэ үлэлэнини, алтыһыны харыстан.

АПРОСА эргийлээн бигэ сайдыытыгар киллэрэр кылаата

АПРОСА түстээн үлэтир эргийлэниэрин социальнай-эксперттэскэй сайдыытыгар эрэ сүгүн дьайылаах буолбатах, ону тэңэ бигэ сайдыы эйгэтин бэбисэстэни оноруута уонна сайыннарыта көхтөөхтүк кыттар. Итини харчытыгар таһааран этэр буоллаха, АПРОСА төлүүр дивидендин, киллэрэр нолуогун, нолуогу таһынан кыттыһар үбүн, "бырайыактарга услуонсардырыны, араас аһымал бырагыраамаларга кыттарын аахтаах, өрөспүүбүлүкэ буддьүтүн хайдар анаарын бу хампаанньа

хааччылар. Холобур быһылынан эттэххэ, хампаанньа агаардас быһылы социальнай ороскуотун кээмэйэ 7 млрд солк. тахса. Ону таһынан бигэспиттэн хааччылыыга уонна кээкэ кэмиэрчэскэй телобүрдэригэр көрсөр эһин ороскуоту көрсөр. Алмаас хампаанньага – СӨ "Үүнэр көлүөнө" тус сыаллаах пуондатын тутуах партнэра. Ону таһынан АПРОСА бырагыраамалары, муниципальнай тэриитилэр эбэтэр пуондалар нөҥүө социальнай бырагыраамалары олоххо киллэрэринэн муһурдаммат, холобур, культуура, успуорт уонна үөрэх эйгэлэригэр тус бэйэти турумнуур кизгэ хабааннаах бырайыактарын үлэлэтэр.

АПРОСА корпоративнай социальнай эппизитинэни бинисинэс бигэ туруктаах буолуутун уонна үткэ сыһыана суох сэрэхтээх дьайыылары кытта сибээстээх бэбисэс тутуах чааһын быһылынан ытынар. Сигилииттээх бинисинэс үлэниитэригэр кыһамнылаах сыһыанна, онорон таһаарылы социальнай эйгэти үтүө буолуутун, хампаанньа аага-суола ыраас буоларын, былааһы, уопастыбаны, СМИ-ни кытта үтүө сыһыаннаах буолууну ирдилэр. Ол иһин киириэс да балаһыанньага үүнэбүт, төһө эмэ буддьүөккэ сыһыанна хаттаан көрөр, уларытар кыахтааһын да иһин, бэйэтин ылыммыт эппизитинииттэн аккаастаммат. Бу уонна үлэ-хамнас туһунан сибигини "АПРОСА" хампаанньа генеральнай дириэктэрини солбуйааччы Алексей Дьячковский кэпсэттэ.

– Алексей Прокопьевич, презентация кэмигэр ESG биринисиптэрини туһунан этэн аһарбытың. Ити туһунан кэпсэит буолаарай?

– Бигэтик сайдыы биринисиптэри хайа да кэмигэ АПРОСА үлэтин-хамнаһын арахсыспат өлүүскүлэрэ буолар. Ол барыта биниги миексийбиги, тыһын суолталаах сыалбытыгар, күтүнэбди үлэбиги-хамнаһытыгар көстөр. Биниксэ ХНТ бигэтик сайдыы биринисиптэригэр олохурут тус бэйэбит бырагыраамалардаахпыт. Онно бигэ сүрүн хайысха – кили хампааньа сайыннарылы, экология, бырамыысыланнааска куттал суох буолуута, үлэ харыстабылы, территориялары сайыннарылы уонна корпоративнай сайаһылы – киирэр. Хампаанньа бары салаа тэриитэлэрэ бу тутуах биринисиптэригэ сөп түбэһиннэрэн тустаах былааннарын олоххо киллэрэр буолан, "АПРОСА" хампаанньа дойду бырамыысыланнай хампаанньаларын үлэтин-хамнаһын сыаналыыр бары эриэтин сиктизмэлэригэр өрүү да иһинки күөһүгэ сылдар.

Фото: Мария Висоцкая/05/2020/ЯС. А

– Пуорум суолтатын туһунан туюх санаалааххыны?

– Мин маньык тэрэһиниэри ыттымы олус суолталааһын ааһабын. Бу былааһааска суолтата, кэкилэ да биллэ улаатар. Ону пуорумга кыттар тэриитэ ааһаан сылтан сыл аайы эбиллэн иһэрэ да кэрэһилиир. Биһир бэйэм Арассыыйа атын бөдөө хампаанньалара тустаах социальнай билииттэ-лэрин хайдах оностоллорун уонна онтуларын олоххо хайдах киллэрэллэрин иһтэрэһиртэбин. Биниги кинигэр уопуттарын үөрэтэн көрөбүт, уопут да эбинэбит, бэйэ-бэйэни кытта атастаһабыт даһаны. Иһтэрэспит хабар иһэ олус кизгэ, кырдыга да, итинник бырагыраамалары атын хампаанньалар хайдах олоххо киллэрэллэрэ бинигини олус сэгээрдэр.

Сайдыы уопсай сохуоннара дьин бааллар, ону бары да өйдүүлэр, ол гынан баран, холобур, АПРОСА аахсыһаахтар хампаанньалара буоларын туһунан чахчытыттан тирэҕирэххэ наада. Бу – ураты эбийиэк, маньаха дьүөрэллэр субъект биниги өрөспүүбүлүкэти ону суох Бүтүн Арассыыйаны да ылан көрдөххө, букатын адыһах баар. Биниги бэйэбитигэр өрөспүүбүлүкэ уонна олохтоохтор иннитэригэр собуттар улахан эбэлээтэспиттэни сүгэбит. Холобур, Миниринэй оройуонугар хампаанньа харамын даһыгар баар үтүө оҥо сааттарын, культуура уонна успуорт эбийиэктэрин, оҥо лааһырдарын көрүү-харайылы нөһсөтүн агаарын кэригэ кээмэйин хааччылан опоробут. Итинник элбэх холобуру эттэххэ сөп. Ол курдук, судаарыстыбаны уонна муниципалитеттары кытта тэһигэ Саха сирин олохтоохторун олохун таһымын үрдэтэргэ үлэтир судаарыстыбаны уонна муниципальнай бырагыраамалары олоххо киллэрэбиг, онуук бырагыраама, чахчыта да, элбэх. Биниги онтон аккаастаммыт, толорбут уонна толоруохпут даһаны.

Мин бүгүн пуорумга кэмиэрчэскэй суох тэриитэлэр бинисинэс

өттүтэн лаппа улахан, бэлтэ өй-өбүлүгэ наадыһалларын иһттиб. Ону биһирбит биллэти үлэбиги-гэр сыанабыл оносторго, салгым хардылары онторго уонна өй-өбүл ыһамаларын торумнуурга олус суолталаах, көмөлөөх. Оттон бу чааһыгар биниги үлэбиг-хамнаспыт хайдаһын туһунан этэр буоллаха, бэйэбит болсөр кээкэ социальнай бырайыактардаахпыт эттэ этэ. Биһир бастаһынан «Территория АПРОСА» бырайыагы ааттыбын. Бу бырайыак тэрииттэни Миниринэй оройуонун НКО-ларын (кэмиэрчэскэй суох уопастыбалар -Л.) биниги өйдүүбүт. Быһылы күүсүрүска Удэнай – куоракка тэригэни оромунууру уонна медиа-кини тэригэр, Светлэй бөлүөлүгэр баар искибиги тунсаран онторор, Айхалга успуорт былааһааскатын тутуу уонна Чернышевскай бөлүөлүгэ медиа-устуудууһаны тэригэр бырайыактар кыһылаах тахсан, өйонор буолбуттара. Миниринэй политехническай лиссийгэр аһагы элбэх хайысхалаах үөрэх туонатын тэригэн, анал оборудуованинан хааччылары, оттон Оҕо дьыбарыһын торүтүгэр идэ талытыгар көмөлөөх (профориентационнай) интерактивнай сааланы үбүлүүрэ былаан-нымыт. Ону таһынан куораттан олус ыраада суох сиргэ истэи-дэлин ытты комплекс туулу-оқтаах. Биниги атын НКО-лары, түмсүүлэри, чуолан атын дьонно көмөлөөр сыаллаах тэриитибиг, судаарыстыба уонна муниципальнай былаастары кытта эбэтэр атын НКО-лардын күүстэрин түмэн үлэтир түмсүүлэри эмэ өйдүүбүт. Холобур, былырын, тыа умайытыттан улаханньык оҕустарбыт Бэс Күөлүн олохтоохторугар быһыны көмөнү онор-буһуутун таһынан, Саха сиригэр тыа умайытын утары охсуһар уопастыбаны ыстаабы өй-өбүлүт.

– СӨ "Үүнэр көлүөнө" тус сыаллаах пуондатын кытта биһирэ үлэлэһипит, алтыһы-

лат туһунан кэпсэни түспэкини ээ?

– Мин санаахтар, АПРОСА тустаах пуонданы кытта биһирэ үлэлэспитэ быданнаабытын үтүстөр биллэр. Алмаас хампаанньаны онорон таһаары-тын эбийиэктэри түстээн үлэ-лиир, алмаас хостонор сирдээх өрөспүүбүлүкэти хас да оройуон баар. Чуолан ол сирдэр-гэ уһаарыллан тахсар биниги өрөспүүбүлүкэти олоҕо туруктаах буолуутун уонна кээбэскэ кэкилэн хааччылар эксперименттирэхтэ, уйгубут. Олору таһынан биниги тэриитэлэригэр түстээн үлэлэбэттэрин, алмаас хостоммун да иһин, хампаанньа социальнай өйбүлүгүн туһаныан баалаах атын улуустар эмэ бааллар. Дьэ, чуолан ол хайысхага биниги "Үүнэр көлүөнө" тус сыаллаах пуондатын кытта олус наадалаах бырайыактарга үлэлэбиг. Хас сыл аайы миллиард солк. кэригэ, ардыгар иһтэни да элбэх үбү, ол бырагыраамалары үбүлүүргэ ытабыт. Биниксэ маньык алтыһы араас, элбэх хайысхалаах тэрэһиниэри, кизгэ хабааннаах бырайыактары олоххо киллэрэр кыаһы улаатынна-рар. Ону таһынан ол улуустарга сылатта социальнай эбийиэктэри тутуулаһар. Пуонданы кытта биһирэ үлэлэни барыта санаа-быт иһтээн барар: көдүүс уонна эппизиттэс да өттүнэн, өтүөт кэмигэр онорууларын да чааһыгар. Бу алтыһы бинисинэс уонна кэмиэрчэскэй суох салаа икки ардыгар олохтоһуохтаах бэйэ-бэй-гэ эрэлтээх, көдүүстээх сыһыан биһирэ үлэлэни буолар дин санабын. Бу маньык биһирэ алтыһы, биһирэ үлэлэни биһирэ тутуах, уопсай сыалы ситиһигэ, ол эбэтэр, дьон олохун таһымын үрдэтигэр туһуланар эбэтэр.

Андрей ШИЛОВ
маньырааһыттан
тылаас,
Лобуура.

ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН

Общие изменения законодательства, связанные с оказанием гуманитарной и военной помощи Донецкой и Луганской народным республикам

Россия признала Донецкую Народную Республику и Луганскую Народную Республику в качестве суверенных и независимых государств (регламентировано Указами Президента РФ от 21.02.2022 № 71 от 21.02.2022 № 72, Федеральными законами от 22.02.2022 № 15-ФЗ, от 22.02.2022 № 16-ФЗ).

Определен порядок въезда в РФ и выезда из нее иностранцев с территорий ДНР, ЛНР и Украины (регламентировано Указом Президента РФ от 05.03.2022 № 94).

Установлено, что с 5 марта 2022 года указанные лица осуществляют въезд в РФ и выезд из РФ в государства их гражданской принадлежности или постоянного проживания без оформления визы по действительным документам, удостоверяющим их личность и признаваемым РФ в этом качестве, а также по документам, удостоверяющим их личность, срок действия которых истек.

С 05 марта 2022 г. иностранцы, прибывшие в РФ с территорий ДНР, ЛНР и Украины вправе пребывать в РФ до 15 дней с даты пересечения государственной границы РФ.

Гражданам ДНР и ЛНР временное убежище на территории РФ будет предоставляться в упрощенном порядке (регламентировано постановлением Правительства РФ от 05.03.2022 № 293).

В упрощенном порядке необходимо рассматривать заявления о предоставлении временного убежища от граждан Украины, ДНР и ЛНР и лиц без гражданства, постоянно проживавших на указанных территориях и прибывших в РФ в поисках убежища.

Установлено, что временные правила предоставления временного убежища на территории РФ указанным лицам не распространяются на лиц, подавших заявление о его предоставлении на территории г. Москвы, за исключением проживающих у родственников - граждан РФ, иностранных граждан и лиц без гражданства, имеющих право на проживание в РФ.

Меры поддержки для аграриев (регламентированы постановлениями Правительства РФ от 12.03.2022 № 353, от 16.03.2022 № 375)

Минсельхоз России вправе упростить разрешительные процедуры в отношении некоторых видов лицензируемой деятельности и разрешительных режимов, например:

- государственной регистрации пестицидов и агрохимикатов;
- выполнения работ по карантинному фитосанитарному обеззараживанию;

Госпошлина за выдачу и продление лицензий, внесение изменений в реестр лицензий на

выполнение работ по карантинному фитосанитарному обеззараживанию не взимается при подаче соответствующего заявления с 14 марта до 31 декабря 2022 г.

Установлены требования к заемщикам и условиям предоставления льготных кредитов системообразующим организациям и (или) их дочерним обществам, занятым в агропромышленном комплексе. Максимальный размер льготного оборотного кредита, предоставляемого одному заемщику, не должен превышать 5 млрд. рублей в год, за исключением определенных случаев.

Меры поддержки для IT-компаний (регламентированы Указом Президента РФ от 02.03.2022 № 83, Федеральным законом от 08.03.2022 № 46-ФЗ, от 14.03.2022 № 55-ФЗ)

Президент РФ установил комплекс мер для ускоренного развития IT-отрасли. В частности, Правительству РФ поручено:

- установить аккредитованным IT-компаниям по 31 декабря 2024 г. нулевую ставку по налогу на прибыль;
- предоставить отдельным IT-компаниям налоговые льготы и преференции;
- освободить аккредитованные IT-компании на срок до трех лет от налогового контроля, валютного контроля, других видов государственного контроля (надзора) и муниципального контроля. С 8 марта 2022 г. в отношении них запрещены плановые проверки, на которые распространяется Федеральный закон от 26.12.2008 № 294-ФЗ. Такой запрет установлен законом на период по 31 декабря 2024 г.;

- обеспечить ежегодное выделение средств на предоставление грантов для поддержки перспективных разработок отечественных IT-решений;

- обеспечить предоставление аккредитованным IT-компаниям льготных кредитов по ставке, не превышающей 3%, на обеспечение их текущей деятельности и реализацию новых проектов;

- обеспечить консолидацию и стимулирование закупок критически важных отечественных IT-разработок, которые проводятся для государственных и муниципальных нужд или отдельными видами юрлиц, а также упрощение порядка проведения таких закупок;

- упростить процедуру трудоустройства иностранцев, привлекаемых для работы в аккредитованных IT-компаниях;

- выделить средства аккредитованным IT-компаниям для улучшения жилищных условий отдельных сотрудников и повышения их зарплат. Сотрудники таких компаний получат возможность оформить льготную ипотеку;

- установить категории граждан РФ, которым на период работы в аккредитованной IT-компании предоставляется отсрочка от призыва на военную службу, а также порядок предоставления права на такую отсрочку.

Меры поддержки для субъектов малого и среднего предпринимательства (регламентированы Федеральным законом от 08.03.2022 № 46-ФЗ, постановление Правительства РФ от 10.03.2022 № 336)

Правительство РФ поручило выделить российским кредитным организациям субсидии из федерального бюджета. Субсидии пойдут на возмещение субъектам МСП затрат на оплату банковских комиссий при осуществлении перевода денежных средств физлицами в пользу субъектов МСП в оплату товаров (работ, услуг) в сервисе быстрых платежей платежной системы ЦБ РФ.

Также они получат помощь в привлечении льготных кредитов. Для этого направляются дополнительные бюджетные средства. Банк России и Правительство РФ разработали антикризисные программы льготного кредитования, предоставляющие МСП возможность:

- получить оборотные кредиты сроком до одного года (рефинансировать ранее полученные кредиты) по ставке не выше 15% годовых - для малых предприятий, не выше 13,5% годовых - для средних. Срок действия такой программы - до 30 декабря 2022 г.;
- привлечь инвестиционные кредиты на срок до трех лет по ставке не выше 15% годовых - для малых предприятий, не выше 13,5% годовых - для средних.

Введен мораторий на большинство плановых проверок субъектов малого предпринимательства. Запрет на их проведение действует с 8 марта по 31 декабря 2022 г. На некоторые виды проверок он не распространяется (например, на плановые проверки по лицензируемой деятельности).

С 10 марта 2022 г. Правительство РФ ввело мораторий на проведение плановых проверок юрлиц и ИП, не являющихся субъектами МСП. Установлено, что проведение запланированных на 2022 год контрольных мероприятий допускается только в определенных случаях. Кроме того, документом определены исключительные основания проведения в 2022 году внеплановых контрольных мероприятий и проверок, в числе которых - непосредственная угроза причинения вреда жизни и тяжкого вреда здоровью граждан, непосредственная угроза обороне страны и безопасности государства и непосредственная угроза возникновения чрезвычайных ситуаций природного и (или) техногенного характера.

Меры поддержки при аренде земельных участков (регламентированы Федеральным законом от 4.03.2022 № 58-ФЗ)

Договоры аренды государственных и муниципальных земель могут быть пролонгиро-

ваны. До 01.03.2023 арендатор публичного участка может потребовать от арендодателя заключить дополнительное соглашение для увеличения срока действия договора аренды. Максимальный срок продления - 3 года. Основания заключения договора и задолженность по арендной плате не имеют значения. Главное, чтобы на дату обращения:

- не истек срок действия договора;
- арендодатель не заявил в суд требование о расторжении договора;
- отсутствуют выявленные в рамках государственного земельного надзора и неустраненные нарушения законодательства при использовании земли.

На дату обращения арендатора с указанным требованием у уполномоченного органа отсутствует информация о выявленных в рамках государственного земельного надзора и неустраненных нарушениях законодательства Российской Федерации при использовании такого земельного участка.

Правительство РФ вправе установить особенности предоставления земельных участков, находящихся в государственной или муниципальной собственности, в том числе случаи предоставления земли без торгов и в сокращенные сроки.

Соответствующие органы вправе устанавливать льготную арендную плату (но не менее 1 руб.) на срок не более года за участки, находящиеся в государственной и муниципальной собственности.

Распоряжение Правительства Республики Саха (Якутия) от 12.04.2022 №326-р «Об освобождении от начисления пени и установлении льготы по арендной плате за земельные участки, находящиеся в собственности Республики Саха (Якутия)» с 14 марта 2022 года по 31 декабря 2022 года субъекты малого и среднего предпринимательства, занимающиеся отдельными социально значимыми видами деятельности, определенными постановлением Правительства Республики Саха (Якутия) от 26.12.2008 № 599 «Об определении социально значимых видов деятельности субъектов малого и среднего предпринимательства»;

- освобождены от начисления пени с просроченной суммы арендной платы по договорам аренды земельных участков, находящихся в собственности республики, независимо от даты их заключения;

- имеют право на льготную арендную плату по договорам аренды земельных участков, находящихся в собственности республики, в размере 1 рубля, за исключением договоров аренды земельных участков, заключенных на торгах, проводимых в форме аукциона, после вступления в силу распоряжения.

Перенос сроков уплаты налогов, других обязательных платежей, сдачи налоговой (бухгалтерской) отчетности, проведения мероприятий налогового контроля (регламентированы Феде-

ральным законом от 09.03.2022 № 52-ФЗ, постановлением Правительства РФ от 04.03.2022 №287)

Правительство РФ вправе принять на 2022 г. акты, которые, в частности:

- отменяют, приостанавливают, переносят мероприятия налогового контроля;
- продлевают сроки уплаты налогов, страховых взносов;
- продлевают сроки представления налоговой и бухгалтерской отчетности;

- вводят дополнительные основания для предоставления отсрочки (рассрочки) по уплате налогов, страховых взносов;

- продлевают сроки взыскания налогов, страховых взносов;

- устанавливают основания неприменения ответственности за непредставление (несвоевременное представление) в налоговые органы отчетности, документов.

Изменен срок уплаты утилизационного сбора для крупнейших производителей, средняя численность работников которых составляла за 2021 год не менее 5000 человек, а также их дочерних и зависимых обществ. Указанные лица уплачивают утилизационный сбор за I - III кварталы 2022 г. до 20 декабря 2022 г. На тот же срок перенесена уплата утилизационного сбора за IV квартал 2021 г. и за I - III кварталы 2022 г. для крупнейших производителей, их дочерних и зависимых обществ, в отношении которых введены меры ограничительного характера.

28.04.2022 на очередном Пленарном заседании Государственным Собранием (Из Тумэн) Республики Саха (Якутия) принят Закон республики «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «О налоговой политике Республики Саха (Якутия)», которым в целях поддержки субъектов малого и среднего предпринимательства в условиях нестабильности и сильного ценового колебания на 2022 год снижены размеры налоговых ставок по упрощенной системе налогообложения, в том числе:

- для налогоплательщиков, выбравших в качестве объекта налогообложения доходы, до 1 %;

- для налогоплательщиков, выбравших в качестве объекта налогообложения доходы, уменьшенные на величину расходов, до 5 %.

Пониженные ставки не распространяются на организации, осуществляющие закупку, хранение и поставки алкогольной и спиртосодержащей продукции, розничную продажу алкогольной продукции, а также на организации и индивидуальных предпринимателей, осуществляющих финансовую и страховую деятельность.

Также на 2022 год приостановлено действие требования об отсутствии задолженности по уплате налогов перед государственным бюджетом Республики Саха (Якутия) в целях применения региональных налоговых льгот, установить основание предоставления отсрочки или рассрочки по уплате региональных налогов, пеней и штрафов в случае если финансовое положение налогоплательщика не позволяет уплатить этот налог в установленный срок и пр.

Прокуратура Чурапчинского района.

СЫННЪАЛАНКА

СЫНЬБАЛАННА														
Нуука осту- оруйатын персонажа, ... бааба				Урутаан, ...сылла	Кы- рдыасас эр киһи									
Киһи өйдөөбөт, туох эр уратылаах, дыктылаах	Ама кыра		Оргууй- абай, ...сэмээр	Итэбэй			Кана, үрдүк көспүүгүлөх, ...дыроодор (фонк)		Улаханнык инган- хаһан мөнгөр				Ынах ... (от көрүнгүн аата)	
Обурут томтобор буордаах субурбата	Куорат баһылыга							Аһара инсэр ...унуох						Малы, аһы уурап оһуу эр- пиннэрдээх тулуу
				Күөрчэх ... (обо оонньуу- ра)	Кыр- дыга, чахчыта, ... дьинэ		Туох эмэ сыалга аналлаах							
Эбэн бизэр	Көсүс уонна тобо ыакар- дынаары синимгэс инистэ		«Умкул- лубат ... тылаас». В. Гольдберг				Суудуна, ты- рааныспар тоһоһаһы ылар кыада		Абал	Ханна эмэ ыра- ах барыы				
Сотон кэбис	Уус Алдан бөһүөлэгэ, Сугуннаах ...	Үрдүнэн ...		Өрүс үрэх батылыта	Киксэ- рий, тэптэрий								Күнүскү ...	
		От ...												
					Сүрөбэ суох, сыылба			Чыһыах ...						
								Саһа аллайы						
Бэртээ- хэй, аваттаах үчүгэй		Муус ...				Абый- ыыр, көбүрүүр, түһэр (уу туһ.)							Улуу, сүүнэ, ... тайба	
					Сукуна сон (эргэр.)						Үр, үргүөр, ...гый (тым- ны тыап туһ.)			

«Сканворд: тыгтан тылла таһарых, тааба оонньуох» Зоя Васильева киингэтигэн ыддьыһына.

Хайгул 24 №-гэ тахмыбыг сканворд элгээтэ. **Сытыары:** чобуо, чоплууска, хотой, абажа, нэс, аба, итгн, аагырда, аалай, ык, хай, эс, уу, ыта, пиэрмэ, туос, тыла, суолта, аат, хахай, саппаас. **Түрлөрү:** чуор, буоста, чавскы, пиала, угаата, сабар, аспаал, ин, хаспах, илгээх, ийэм, ах, быйыт, куула, сэс, тыас, ала, туос, уота, сап, ата.

ТУСКУЛ БИЛГЭТЭ

От ыйа хайдах буолуой?

ОТ ЫЙА – ААН АЛАХЧЫН
ХОТУН ЫЙА

От ыһа тохсунньу ыһы ба-
тыһар.

Бэс ыйын 21 күнүттэн от ыйын 12 күнүгэр дээрнэ Тунах куйааһа дэнэр.

От мыйн 13 күнүттэн от
мыйн 20 күнүгэр дээрн Саары
куйааһа.

От ыйын 21 күнүттөн от ыйа бүтөр дээрн хаштагас кулааһа.

От мйа — сайын үтэнэ, сайын оройо. От-мас сибэккигэ, туорада ситэр. Үрэх кыгылыгар сардаана сибэкки тэтэрэ кылыһар. Чараннарга дьыдьон буһар, сыйһы, үрэх сабатыгар хаптабас, монньоһон ситэр. Күн ортогугар түһэр сиккирэс тыал от-мас сизмэттин ыһар. Сир аайы сибэкки ыһамада. Көтөрлөр оёолорун көтүтэлэр. Кинилэри батыһыннара сылдыан, түргэнник көтөргө, аһылыктарын булунарга үөрэтэлэр. Саха сиригэр от хомуура сафаланар. Отгуттар абыс ыйдахчарахан кыстыгы эрэйэ суох туоруур туһугар элбэк оту оттуурга дьулуһаллар. Оёолун-уруулуун буса бары хопуһада тахсаллар.

Саха оттуур кэмин үс тап-
ранан билиэттэр: от ыйын 12
күнэ — Ботуруу, олох кириэр
кэм. Хойутабыт дьон «абааһы-
лар муунахтарын» кэнниттэн
от ыйын 15 күнүттэн кириэлэр.
Атырдыах ыйын 2 күнэ — Ыл-
дьыын, хотуур ортоло; балаһан
ыйын 14 күнэ — Сэмэниэ, от үлэ-
тин бүтүүтэ.

куттаналар, ол аата абалһылар
мунһахтара от ыйын 12 күнүгэр
түүн 12 чаастан сарсын от ыйын
13 күнүн түүн 12 чааһа туолуор
дизри АБААҢЫ мунһадын кэ-
мингэр айдаарар тыаһы таһаараар
аныы, тыаһааман-ууһааман,
мээнэ күлүмэн-салыман, улахан
үлэни үлүлүмэн, си дүүгэр сыл-
дыһылахтаах.

От ыйын 17 күнүттэн 27 күнүгэр дылы кураан күннэр тураллар. Онно үлүмнээн оттуурга саамай табыгастаах кэмнэр буолуохтара. Оттон от ыйын 28, 29, 30 күннэригэр ардахтаах күннэр туруохтара.

2021.2022.2023 сылларга күлүмүт актыыбынана саамай үрдэбүт сылларынан бузаталар. Онон бу сыллары акарарбыт бузаталар, курааммыт арыый да мөлтөөн, өң дьыллар сыыйа күлүн барыастаастар. Онон бу кырбыт кураан сыллары хайдах элэ бэйэ-бэйэсэ көмөстүлүн, элэнигэ түлүлүм.

От ыйын билгэтэ

ОТ ЫЙЫН 3 КҮНЭ - бу күн ардаатабына, мй былаһын тухары ардыа.

ОТ БИЙН 7 КҮНЭ - сир
снэмхтэрэ, сибэкиилэр ситэр
кэмтэрэ, эмтээх оту хомуйар кэм.
ОТ БИЙН 12 КҮНЭ -
БӨТҮРҮӨП КҮНЭ. От снэмтэ
ситэр, окко кирия, өгүрүк куй-
аас, Бөтүрүөл ардажа түстэжинэ
бурдук, отон, тэллэй дэлэй күһүнэ
буолар.

ОТ ЫЙЫН 13 КҮНЭ - КУ-
НАЙ ХОТУУРДААХ КҮНЭ. Бу
күн от оксуллубат күнэ, абааһы
мунһахтыыр күнэ.

ОТ ЫЙЫН 14 КҮНЭ - обуру-
от сыыс отун ыраастааһын кэмэ.
Бу күн ыраастааххына, олгом
үнүүнү ылыахха соп.

ОТ БИЙН 21 КҮНЭ - Кус
оёото ситэр, дэжэн булар.

ОТ ЫЙЫН 21 КҮНЭ - БО-
РОКУОППАЙАП КҮНЭ. Кус
оңото ситэр, кэбэ үчүгэй дымлгэ
Борокуопуялка дылы этэр.

САМААН САЙЫН – Ыам
ыһын 22 күнүттэн от ыһын 21
күнүтэр дэты.

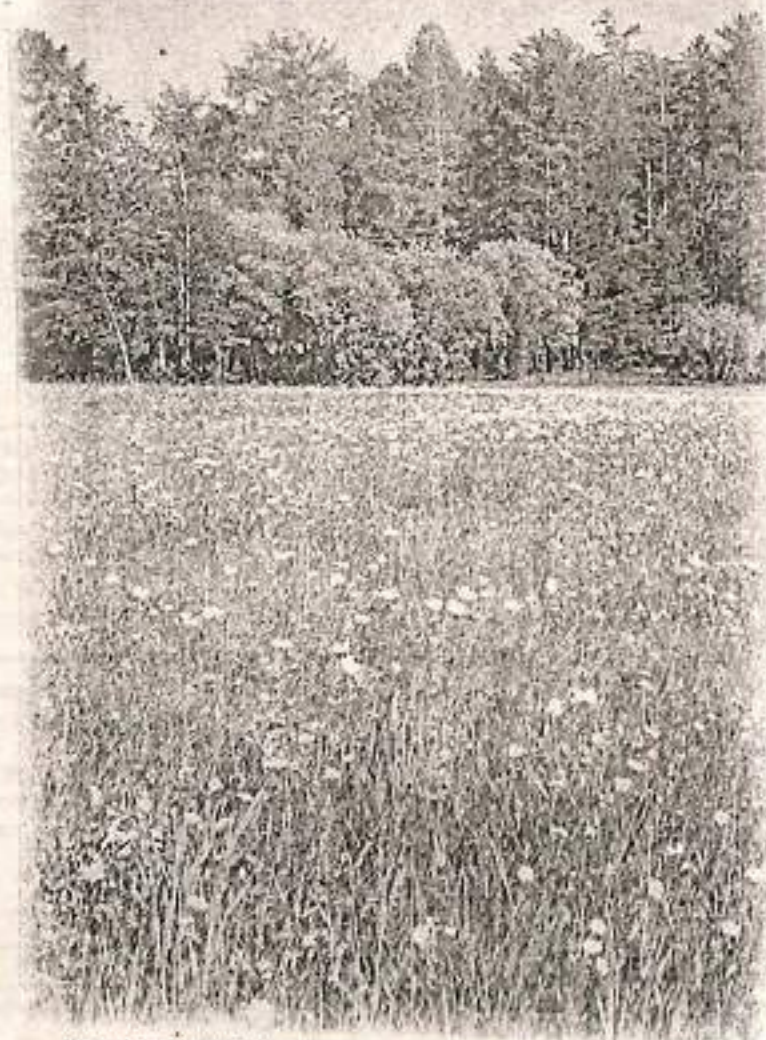
ИЛГЭ САЙЫН - От ыйн 21 күнүттэн от ыйн 20 күнүгэр дыты саары куйлаһа.

ИЙЭ САЙЫН – От ыйын 22 күнүттэн атырдыах ыйын 1^{күнүтүр} дылы.

КИИН УЛУУСТАРГА:

Бийлэлтэй сайшмыгт куйаас кураан сайшыннар ахсааннарыг киирэринэн, от ыйа үтүс улуу тарга эмнэ билирлыннгыт курдук куйаас буолсу, ол онугар ардактаах. Ордук I – II декада кинн үтүс улуустарга балла да куйаарыа. Ардах улуустарынн араастаан түһүө. Бу ыйыг I – II декадаларга быстах-быста куустуох этиннэх ардактаах бийлалгы сайын түүү +15C+170 сылаас буолан, от-мас, сир аһ үүннэригэ олус үчүгэй буолус.

Бу ый I декадата түүнүн күнүнүн куйаас. Күнүн $+28C+32C$ кыраадыс куйаас түүнүн $+15C+19C$ сылаас. II декада күнүс $+24C+29C$ кыраадыс куйаас, түүнүн $+17C+21C$ кыраадыс сылаас. III декадада Күнүн $+23C+27C$ кыраадыс сылаас түүн $+16C+19C$ кыраадыс сылаас.

Быларынын кийин угуусуна
отыйын бастакы уюна үнүс де-
кадатыгар мугустан +30С+34С
куйаара сылдыбыта.

மாத்ருபாஷா:

I Декада- ый 1-10 күнээр
II Декада- ый 10-20 күнээр
III Декада- ый 20-30 күнээр

Декада дизайн 10 хонгуа

Туекул.

